

ОГЛЯД БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Випуск 1
Жовтень 2016

Приплив до банків коштів населення та бізнесу був основним фактором, який забезпечив високу ліквідність банківської системи протягом перших восьми місяців 2016 року. Скасування лімітів на зняття гривневих вкладів та значне підвищення лімітів на зняття валютних коштів не мало негативного впливу на динаміку депозитів. Банківське кредитування було стриманим через низьку платоспроможність населення, закредитованість корпорацій та усе ще жорсткі умови кредитування. Банки переважно спрямовували надлишкові ресурси у державні цінні папери. Фінансовий результат банків значно поліпшився порівняно з 2015 роком через суттєве скорочення відрахувань у резерви. Проте операційний прибуток до резервування зменшився порівняно з попереднім роком через зниження чистих процентних доходів. Додаткові кошти від акціонерів, залучені на виконання вимог за результатами діагностичного обстеження найбільших банків, поліпшили показники адекватності капіталу.

Структура сектору. Від початку року концентрація у секторі помірно збільшилася через скорочення кількості платоспроможних банків. Частка державних банків у загальних активах зросла на 2.7 п.п. – до 32.2%, частки всіх інших груп зменшилися. За депозитами приріст частки держбанків був не таким значним – на 0.8 п.п. (до 23.5%). Протягом восьми місяців 2016 року 15 банків було оголошено неплатоспроможними, з них 4 через непрозору структуру власності, 2 (найбільші банки серед виведених) – через невиконання програм докапіталізації. Акціонери ще двох банків прийняли рішення про початок ліквідації установ. Активи 20 найбільших банків на 01.09.16 становили 90% сектору.

Активи. Кредитування залишалося стриманим через збереження високих кредитних ризиків, низьку платоспроможність позичальників та усе ще жорсткі умови кредитування. Приріст кредитного портфеля корпорацій на 6 млрд. грн. (практично весь – у липні та серпні) був компенсований зменшенням кредитів населенню. Банки спрямовували ліквідність переважно на купівлю державних цінних паперів: портфель ОВДП з початку року зріс на 68.8 млрд. грн. Значно зменшилися вкладення банків у депозитні сертифікати Національного банку України (-56 млрд. грн. з початку року). Сукупна частка вкладень в ОВДП та депозитні сертифікати, міжбанківських кредитів та коррахунків в НБУ на початок вересня перевищила 25% активів банків.

Заявлена банками частка проблемних кредитів протягом періоду зросла та становила 30.6% на 01.09.16. Зберігається значний розрив у визнаних проблемними кредитах між банками I та II груп (близько 13% портфеля) та банками з іноземним капіталом (38% портфеля). Це свідчить, що частина банків з українським капіталом зволікає з визнанням кредитів проблемними та відповідним формуванням резервів. Діагностичне обстеження банків та набрання чинності новими правилами оцінки кредитного ризику (відповідно до постанови Правління НБУ № 351 від 30.06.2016) від початку 2017 року спонукатиме банки відображати дійсну картину якості активів.

Фондування. Ліквідність системи поліпшувалася протягом звітного періоду. Це дало банкам змогу за вісім місяців повернути 22 млрд. грн., отриманих від НБУ. Триває відновлення депозитів: кошти населення у банках* зросли за вісім місяців на 4.8% у національній валюті та 1.9% в іноземній валюті. Скасування обмежень на зняття гривневих вкладів та підвищення денних лімітів на зняття валютних вкладів населення не мало негативного впливу на динаміку депозитів. Частка коштів населення та бізнесу у зобов'язаннях банків зросла за вісім місяців із 64% до 69.8%.

Процентні ставки. Комерційні процентні ставки у банківському секторі продовжували зменшуватися у відповідь на зниження ключової ставки НБУ (до 15% від 16 вересня із 22% на початку року). Від початку 2016 року ставки за 12-місячними депозитами фізичних осіб** скоротилися на 2.7 п.п. – до 18.6% річних у гривні та на 2.0 п.п. – до 6.2% річних у доларах США. Зниження ставок за депозитами в іноземній валюті спричинене низьким попитом банків на фондування в іноземній валюті. На сьогодні ставки за валютними депозитами перебувають на історичному мінімумі. Зберігся значний диференціал за ставками у національній та іноземній валютах, понад 10 п.п. Зниження ставок дало банкам змогу певною мірою послабити цінові умови кредитування бізнесу, що сприяло помірному зростанню кредитного портфеля корпорацій.

Фінансові результати та капітал. У I кварталі банки мали низьку операційну ефективність, показник CIR (cost to income ratio) становив 79% через збитки від переоцінки іноземної валюти. У II та III кварталах ефективність діяльності поліпшилася за рахунок прибутку від торгових операцій і здешевлення фондування. Співвідношення операційних витрат до доходів (CIR) повернулося до середнього значення 2015 року (52%). Зменшення відрахувань до резервів за активними операціями дало банкам змогу поліпшити фінансовий результат – починаючи з травня 2016 року банківська система показала чистий прибуток три місяці з чотирьох.

Перспективи та ризики. У наступних кварталах ставки за депозитами надалі знижуватимуться як результат політики НБУ з поступового зниження ключової ставки та поліпшення ліквідності банківського сектору. Очікується, що приплив вкладів прискориться за відновлення довіри населення та бізнесу до банківського сектору. Приріст депозитів в іноземній валюті залишатиметься слабким. Відновлення банківського кредитування в усіх сегментах, крім державних корпорацій, буде повільним через високі кредитні ризики, проте, за очікуваннями НБУ, цінові та нецінові умови кредитування пом'якшуватимуться. Протягом IV кварталу 2016 року триватиме активний етап капіталізації банків другої двадцятки – вони у разі потреби повинні забезпечити достатність основного капіталу 0% до кінця листопада.

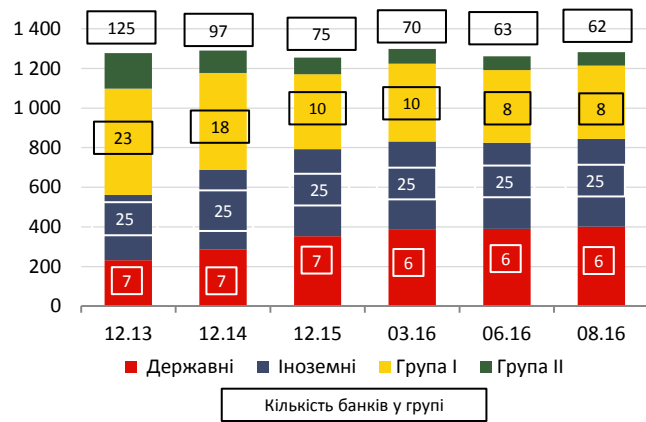
* У банках, що були платоспроможними на кінець серпня 2016 року.

** За даними українського індексу ставок за депозитами фізичних осіб.

Структура сектору

Від початку року виведено 15 банків, із них 4 через непрозору структуру власності. Акціонери ще двох банків прийняли рішення про ліквідацію установ. На динаміку балансових показників найсуттєвіше вплинуло виведення 4-х банків, на які разом припадало 2.3% активів на кінець 2015 року.

Чисті активи банків, млрд. грн.*

* Банки розподілені на групи відповідно до [класифікації станом на 01.01.16](#)

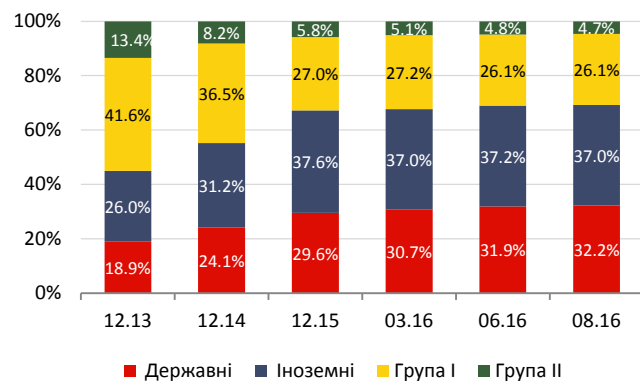
Кількість банків

	2014	2015	I.16	II.16	III.2016*
Платоспроможні	147	117	111	102	100
- зміна	(-33)	(-30)	(-6)	(-9)	(-2)
Державні	7	7	6	6	5
- зміна	(0)	(0)	(-1)	(0)	(-1)
Іноземні	25	25	25	25	25
- зміна	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Група I	18	10	10	8	8
- зміна	(-5)	(-8)	(0)	(-2)	(0)
Група II	97	75	70	63	62
- зміна	(-28)	(-22)	(-5)	(-7)	(-1)
Неплатоспроможні	16	3	5	8	4
- зміна	(16)	(-13)	(2)	(3)	(-4)
У стадії ліквідації	21	64	68	74	80
- зміна	(19)	(43)	(4)	(6)	(6)

* Зміни наведено за липень-серпень 2016, кількість – на кінець серпня.

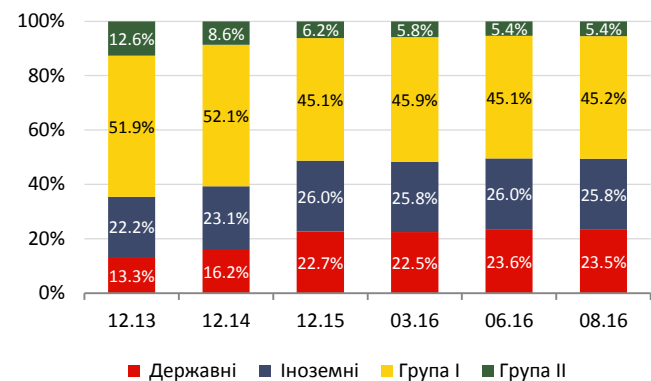
Державні банки були єдиною групою, частка яких в загальних активах зросла від початку року (+2.7 п.п.).

Розподіл загальних активів за групами банків

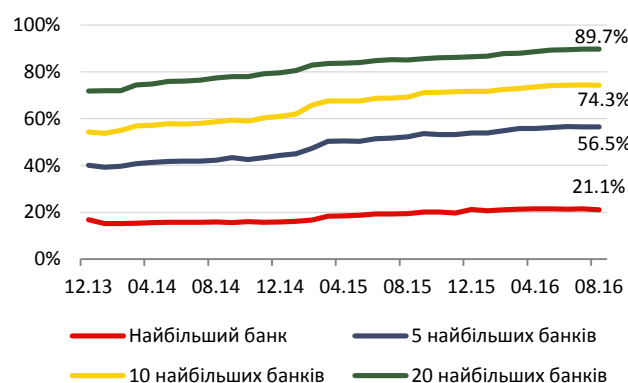
У сегменті депозитів фізичних осіб зросла частка державних банків (+0.8 п.п. з початку року) та банків I групи (+0.1 п.п.).

Розподіл депозитів фізичних осіб за групами банків

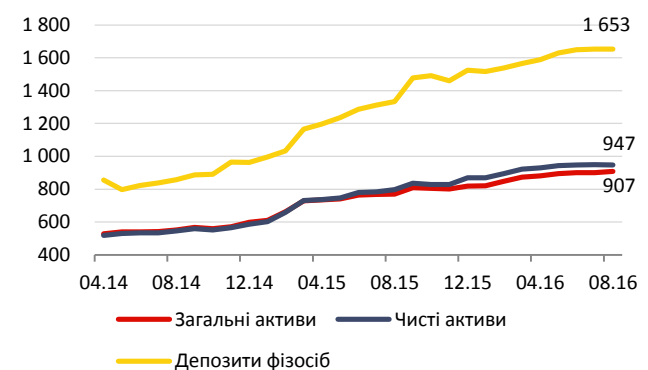
Частка загальних активів найбільших 20 банків зросла на 3.3 п.п. – до 89.7%.

Частка найбільших 1, 5, 10 та 20 банків в активах сектору

Депозити значно концентрованіші порівняно з іншими показниками (Індекс ННІ*=1653).

Рівень концентрації банківського сектору за окремими показниками, ННІ*

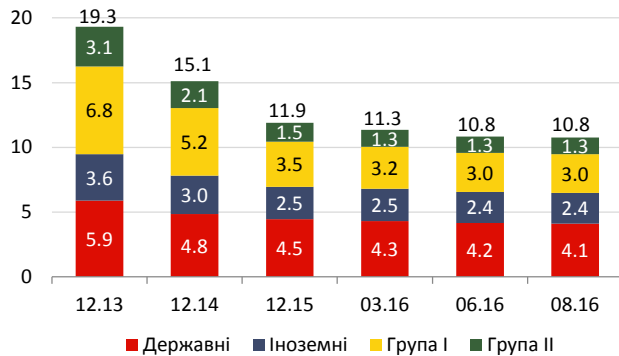

* Індекс Херфіндаля-Хіршмана (ННІ) — індикатор концентрації на банківському ринку. Він розраховується як сума квадратів часток окремих банків у загальному обсязі. Може мати значення від 0 до 10 000 (до 1000 – ринок є слабо концентрованим).

Банківська інфраструктура

Виведення банку Хрещатик призвело до суттєвого скорочення кількості відділень (до 10.8 тис. од.).

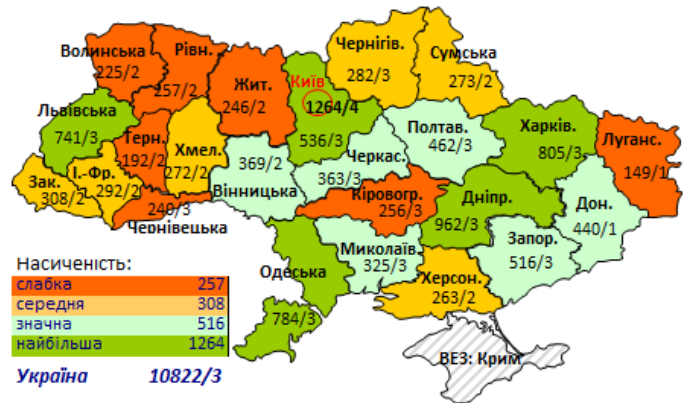
Кількість структурних підрозділів банків, тис. * од.

* відокремлені структурні підрозділи і головні офіси

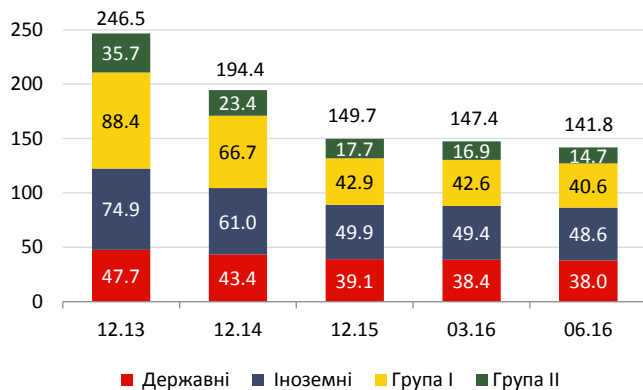
Найбільш насиченими за банківськими послугами регіонами залишається столиця та найбільші міста.

Кількість діючих структурних підрозділів банків у окремих регіонах на 01/07/16, од./од. на 10000 осіб населення

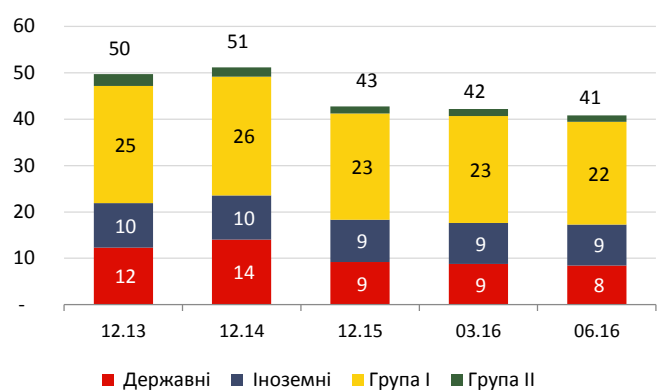

Чисельність банківських працівників скоротилася від початку року на 8 тис. – до 142 тис. осіб. Банки I групи мають потужний ритейловий сегмент.

Облікова кількість штатних працівників банків, тис. осіб

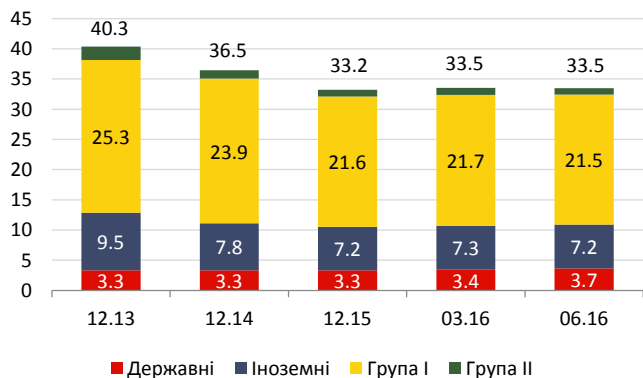

Кількість клієнтів-держателів пластикових карток, млн. осіб

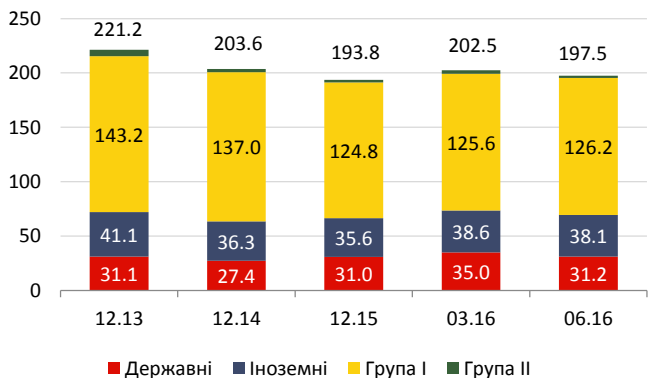

Розвиток платіжної інфраструктури платоспроможними банками компенсував виведення неплатоспроможних з ринку, зокрема внаслідок перепродажу технологічної мережі. Кількість банкоматів залишилася на рівні 33 тис. од., кількість платіжних терміналів зростає до 198 тис. од.

Кількість банкоматів банків, тис. од.

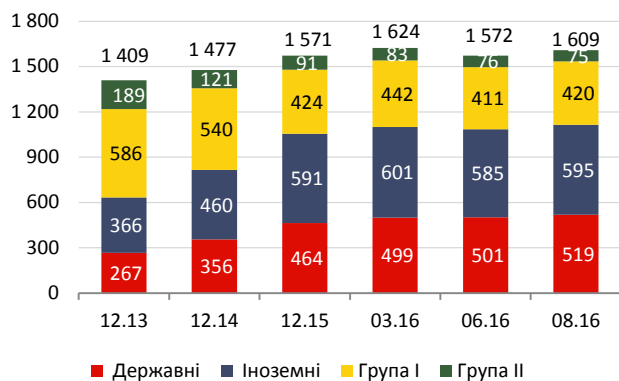
Кількість платіжних терміналів банків, тис. од.

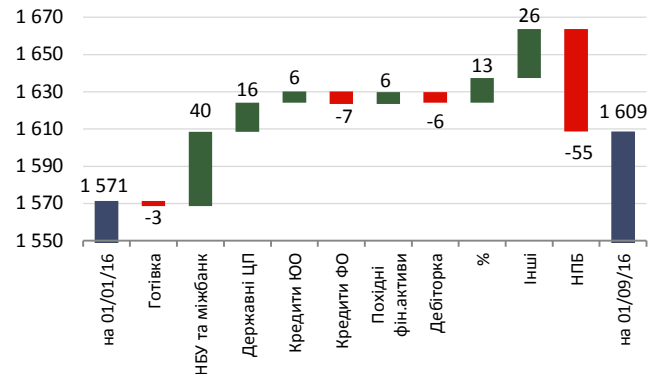
АКТИВИ

За практично нульового кредитування платоспроможні банки наростили портфель державних цінних паперів на 16 млрд. грн., обсяг міжбанківських операцій на 18 млрд. грн., а також кошти у НБУ на 22 млрд. грн.

Загальні активи за групами, млрд. грн.

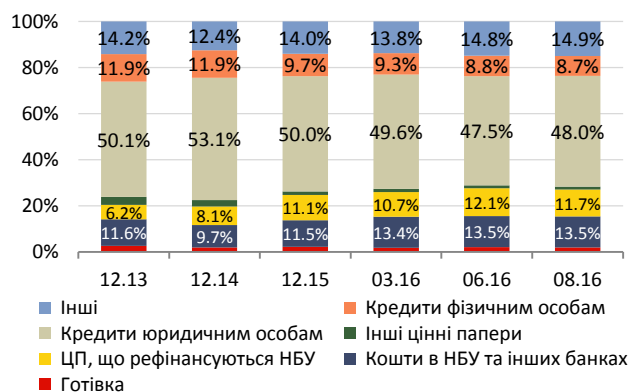
Зміна загальних активів за складовими, млрд. грн.

НПБ – неплатоспроможні банк; ЦП - цінні папери; Державні ЦП включають депозитні сертифікати НБУ

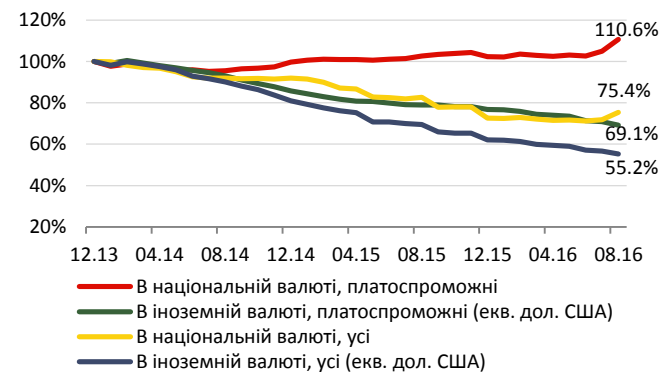
У структурі загальних активів зросли вкладення в державні цінні папери, кор. рахунки в НБУ та міжбанк – на 2.6 п.п. від початку року.

Структура загальних активів сектору за складовими

Практично все зростання гривневих кредитів відбулося у III кв. – 7.8% (за платоспроможними на кінець серпня банками).

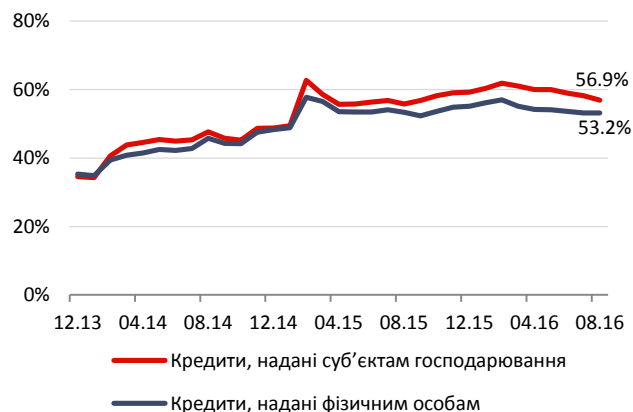
Кредити, надані суб'єктам господарювання та фізичним особам, 2013=100%*

* За платоспроможними банками станом на 01.09.16 з нарахованими відсотками

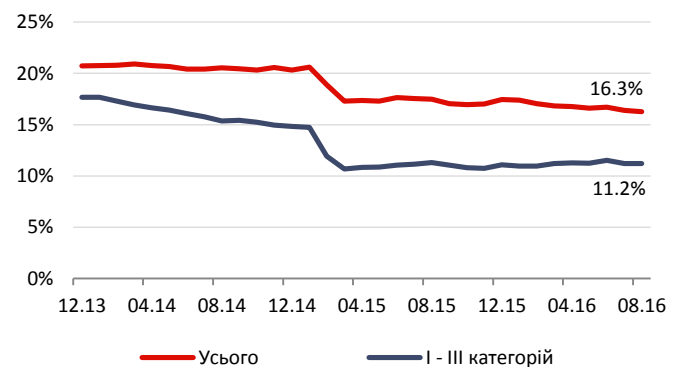
Від початку року доларизація кредитів знизилася на 2 п.п.

Частка валютних кредитів*

Серед працюючих кредитів (I - III категорій якості) частка кредитів фізичним особам становить лише 11%.

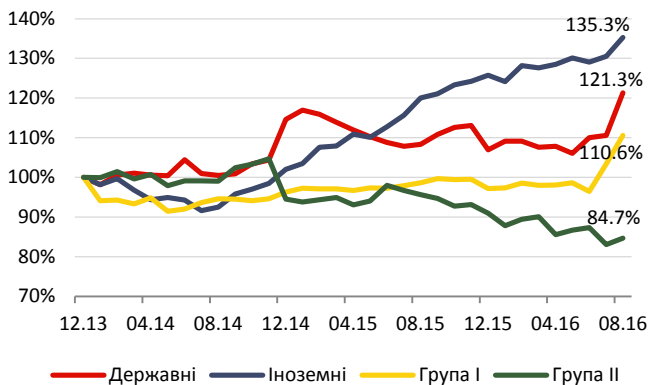
Частка кредитів фізичним особам*

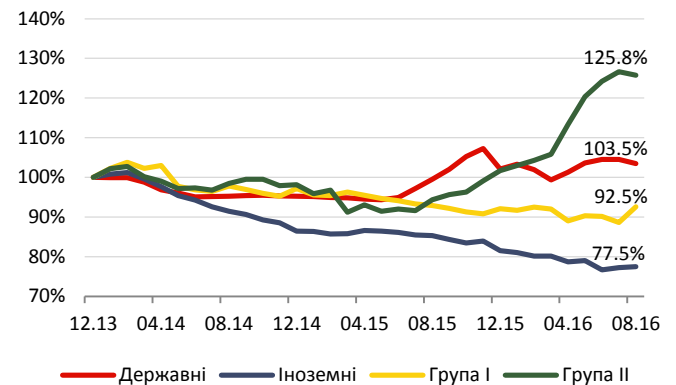
* За платоспроможними банками на звітну дату з нарахованими відсотками.

Усі групи банків крім групи II забезпечили зростання гривневих кредитів бізнесу на 9% у III кв. Лідер – банки I групи (+15% у липні-серпні). Кредити фізособам зростали тільки у банках II групи.

Кредити суб'єктам господарювання у національній валюті, 2013=100%*

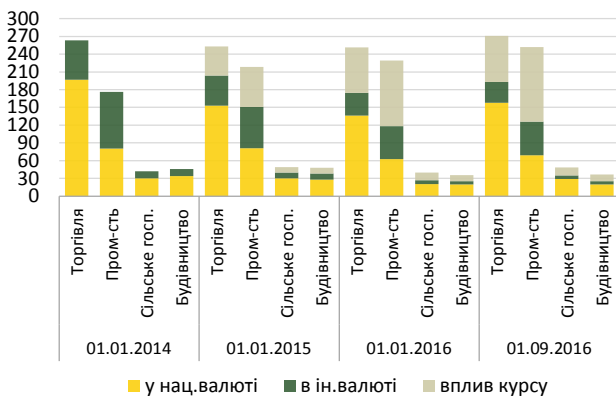
Кредити фізичним особам у національній валюті, 2013=100%*

* За платоспроможними банками станом на 01.09.16 з нарахованими відсотками.

Зменшення заборгованості за кредитами за всіма видами економічної діяльності переважно пояснювалося виведенням банків з ринку.

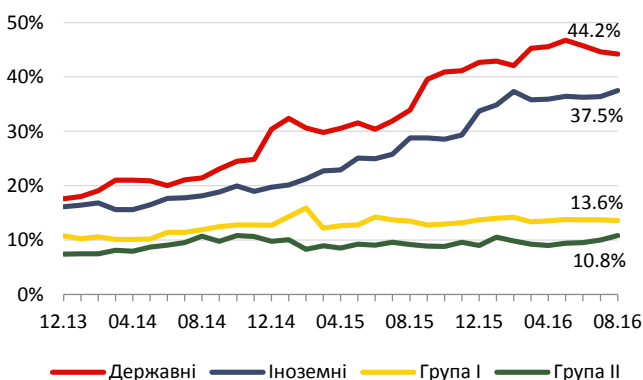
Кредитування сфер економіки, млрд. грн.

Вплив курсу визначено за фіксованим курсом на початок 2014 року.

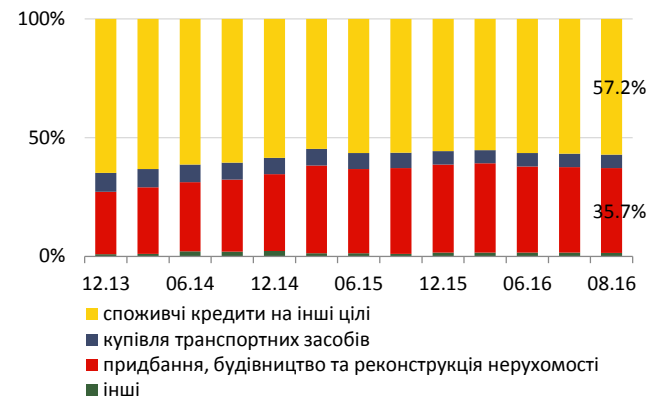
Частка недіючих кредитів продовжує зростати (понад 30% портфеля).

Частка негативно класифікованих кредитів у портфелях банків

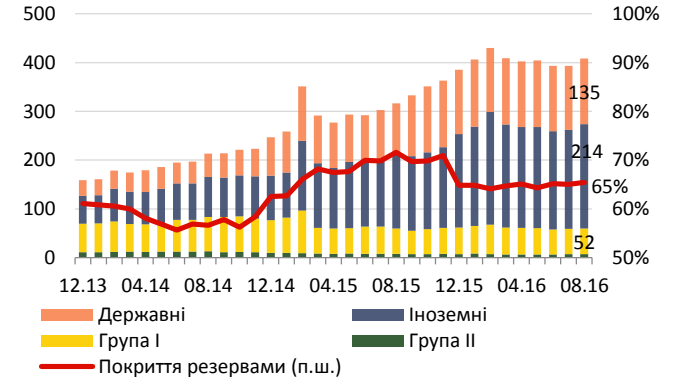
Частка кредитів на інші споживчі цілі в загальному обсязі кредитів фізичним особам зростає на 1.5 п.п. – до 57.2%.

Структура кредитів, наданих фізичним особам, за цільовим призначенням

Адекватно оцінюють якість активів банки, що пройшли стрес-тестування, зокрема державні та іноземні.

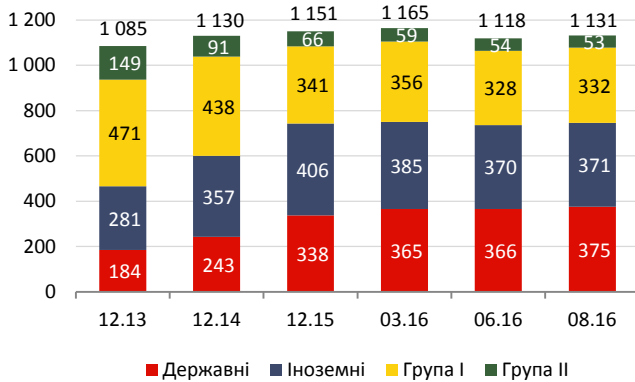
Обсяг негативно класифікованих активів та рівень покриття резервами, млрд. грн.

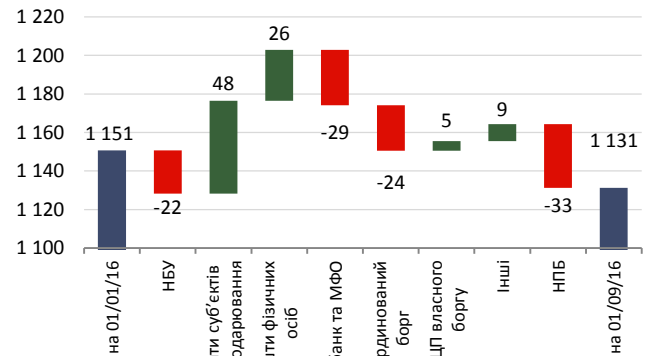
Фондування

Головними факторами зниження зобов'язань були повернення кредитів НБУ, а також трансформація субординованого боргу і міжбанку від материнських структур у капітал. Зростання на 48 млрд. грн. коштів корпорацій – основне, хоча і нестабільне джерело поповнення фондування банків.

Структура зобов'язань за групами банків, млрд. грн.

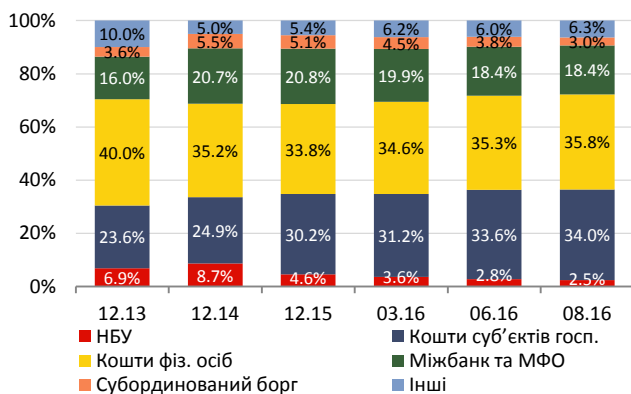
Зміна зобов'язань, млрд. грн.

НПБ – неплатоспроможні банки.

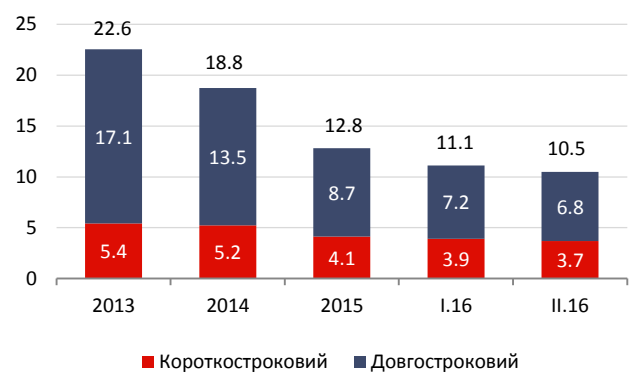
Достатній рівень ліквідності сприяє скороченню потреби в міжбанківських кредитах і коштах НБУ.

Структура зобов'язань за статтями

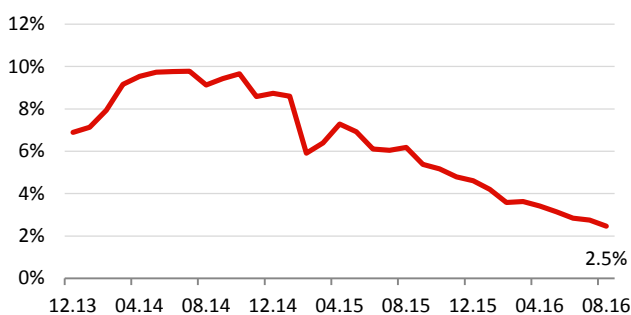
Погашення раніше залучених кредитів та їх конвертація в капітал призвели до скорочення зовнішнього боргу сектору на 2.3 млрд. дол. США.

Валовий зовнішній борг банків, млрд. дол. США

Частка кредитів Національного банку знизилася до мінімального значення з 2008 року – 2.5% зобов'язань.

Частка коштів НБУ в зобов'язаннях банків

Фактор впливу депозитів компенсувався змінами обмінного курсу.

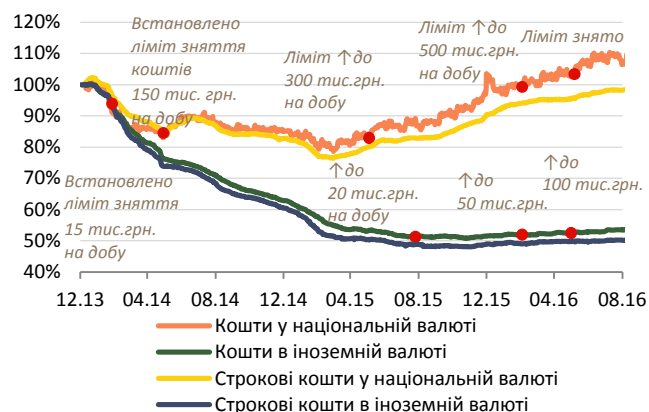
Частка валютних депозитів*

* З нарахованими відсотками.

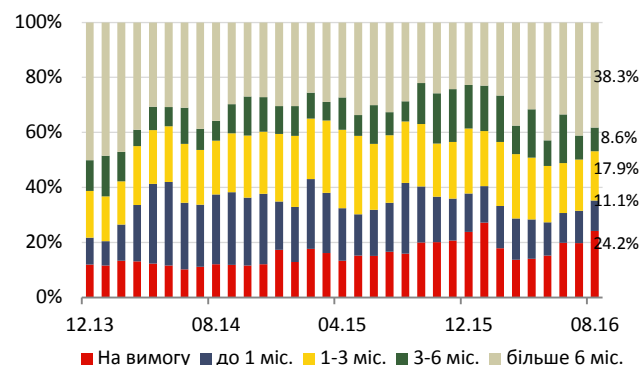
Тривало нарощення гривневих депозитів фізичних осіб - на 4.8% від початку року, валютні кошти зросли на 3.7% за рахунок ощадних сертифікатів.

Кошти фізичних осіб, включаючи ощадні сертифікати, 2013=100%*

Частка нових депозитів домогосподарств строком більше 6 місяців зростає до 38.3% у серпні порівняно з 22.7% у грудні 2015 року, проте загальний обсяг угод за місяць зменшився.

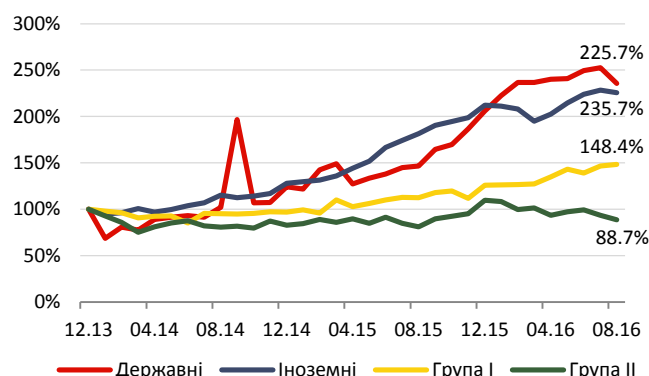
Структура нових депозитів домашніх господарств*

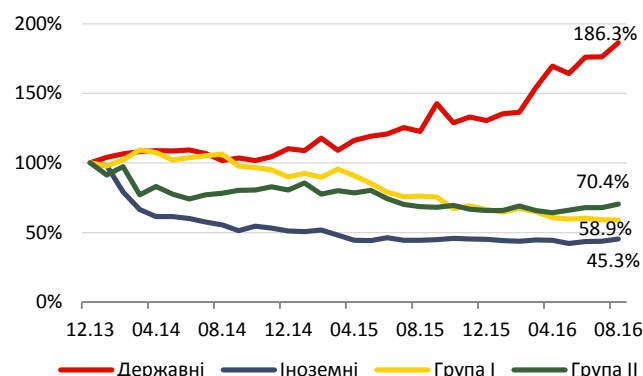
* За платоспроможними банками станом на 01.09.16 з нарахованими відсотками.

Головною «тихою гаванню» для суб'єктів господарювання були державні банки, у яких порівняно з початком кризи кошти зросли в середньому удвічі: на 125.7% у гривні та на 86.3% у іноземній валюті.

Динаміка коштів суб'єктів господарювання у національній валюті за групами банків, 2013 = 100%*

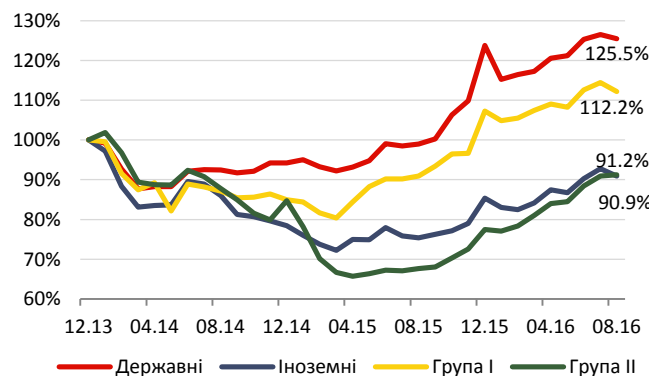
Динаміка коштів суб'єктів господарювання в іноземній валюті (екв. дол. США) за групами банків, 2013 = 100%*

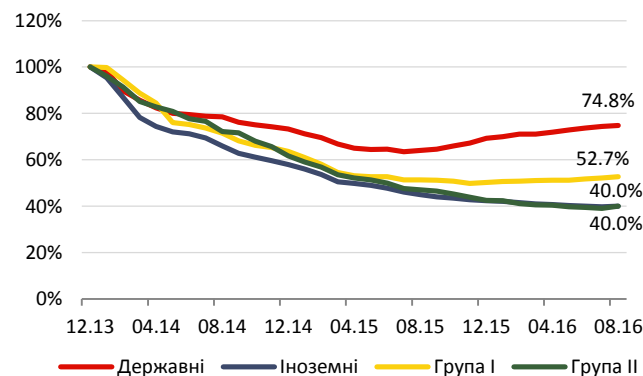
* За платоспроможними банками станом на 01.09.16 з нарахованими відсотками.

Державні та найбільші вітчизняні банки найбільш активні в залученні гривневих депозитів населення (+25.5% та +12.2% до рівня 2013 року). У цих самих групах з другого півріччя 2015 року спостерігається приплив валютних депозитів.

Динаміка коштів фізичних осіб у національній валюті за групами банків, 2013 = 100%*

Динаміка коштів фізичних осіб в іноземній валюті (екв. дол. США) за групами банків, 2013 = 100%*

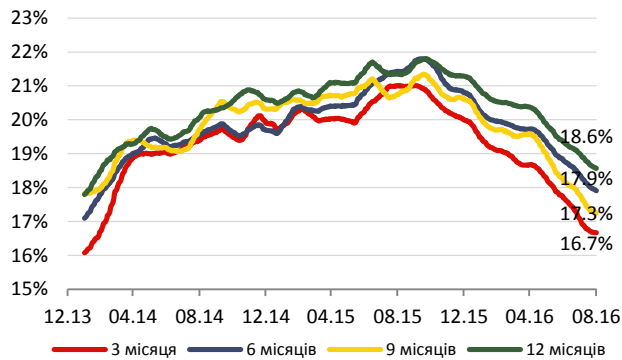

* За платоспроможними банками станом на 01.09.16 з нарахованими відсотками

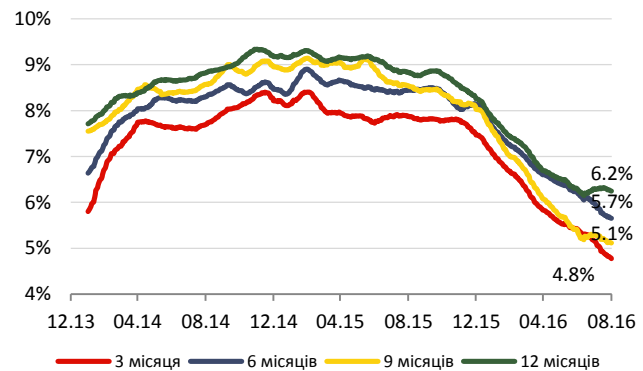
Процентні ставки

Процентні ставки за 12-місячними депозитами фізичних осіб з початку року скоротилися на понад 2.3 п.п. у гривні та на 1.7 п.п. у доларах США.

Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб у національній валюті, % річних*

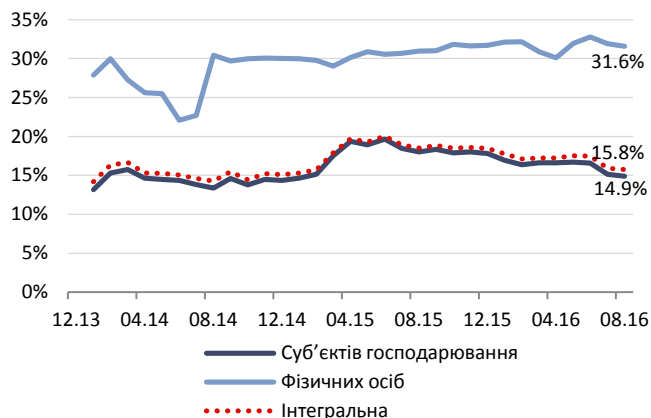
Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб в іноземній валюті, % річних*

* За даними агентства "Thomson Reuters", ставка 20-денна середня.

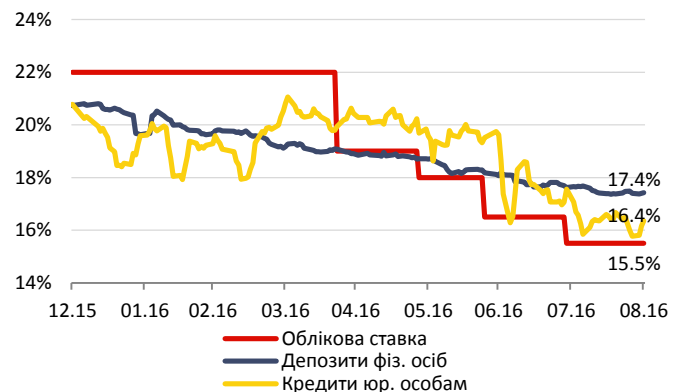
Відбулося незначне послаблення цінових умов кредитування бізнесу – до 14.9% у вересні.

Процентні ставки за новими кредитами, % річних

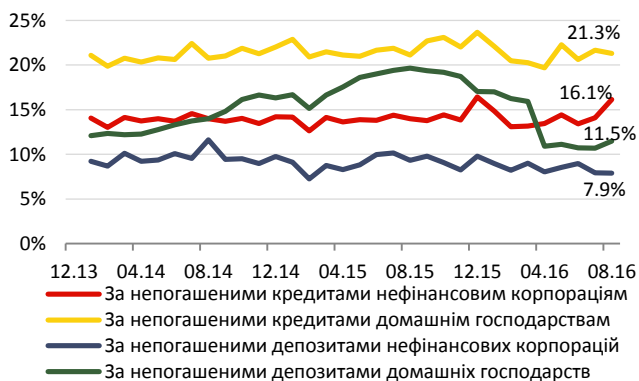
Від початку року ставки знизилися на 3 – 4 п.п. за основними банківськими операціями.

Облікова ставка, вартість кредитів та депозитів у гривні, % річних

Після півторарічного негативного впливу на дохідність вартість портфеля депозитів населення у II кв. стала нижчою, від вартості корпоративних кредитів.

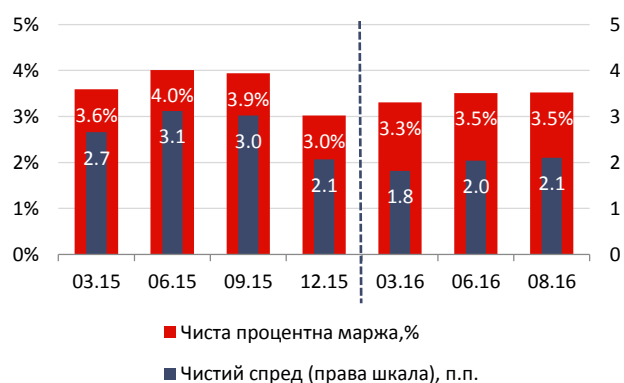
Процентні ставки за портфелями кредитів та депозитів, % річних*

* З урахуванням неплатоспроможних банків.

Дохідність активних операцій на одиницю вкладень поступово поліпшується (чистий спред – 2.1 п.п.).

Ефективність процентних операцій*

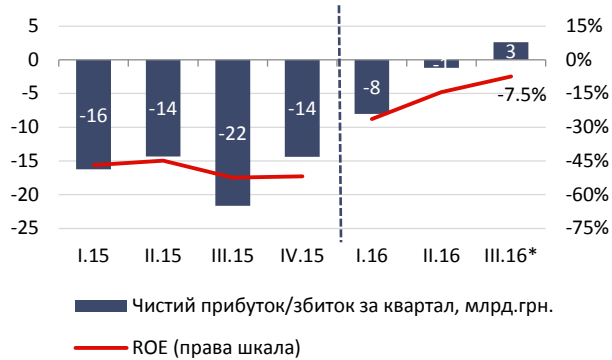

* У відповідному місяці, з урахуванням неплатоспроможних банків.

Фінансові результати та капітал

У травні 2016 року банківський сектор вперше за останні роки став прибутковим, за травень – серпень чистий прибуток платоспроможних банків склав 4.9 млрд. грн.

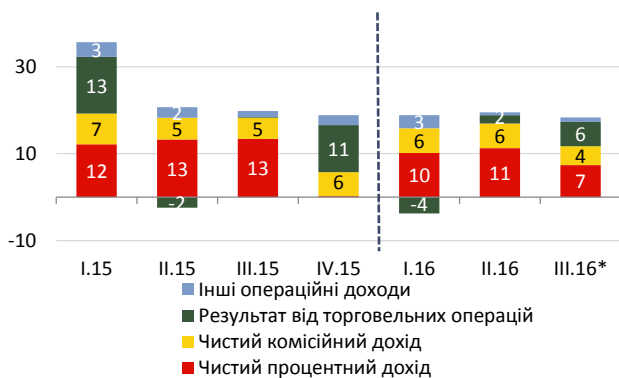
Фінансовий результат та рентабельність капіталу банків

* за 2 місяці III кварталу.

Прибуткові торговельні операції – головний чинник відновлення операційного доходу – 6 млрд. грн. за липень-серпень 2016 року.

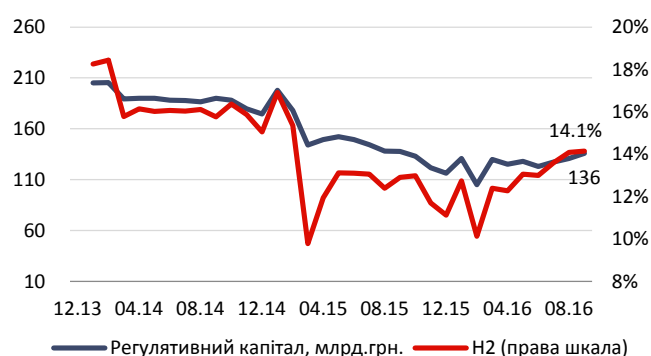
Складові операційного доходу банків за період, млрд. грн.

* за два місяці III кварталу.

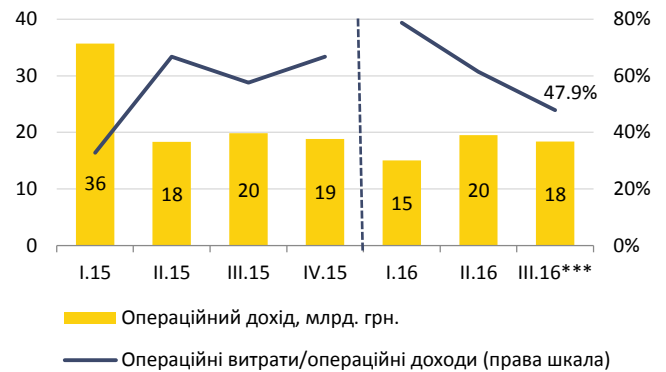
Зниження зважених на ризик активів і докапіталізація банків підвищили їх платоспроможність, адекватність капіталу по банківській системі підвищилася до 14.1%.

Регулятивний капітал та норматив адекватності РК

Після суттєвих збитків у I кварталі операційна ефективність банків відновилася до середнього за два останні роки рівня у 55%. За результатами липня – серпня CIR* становив 47.9%.

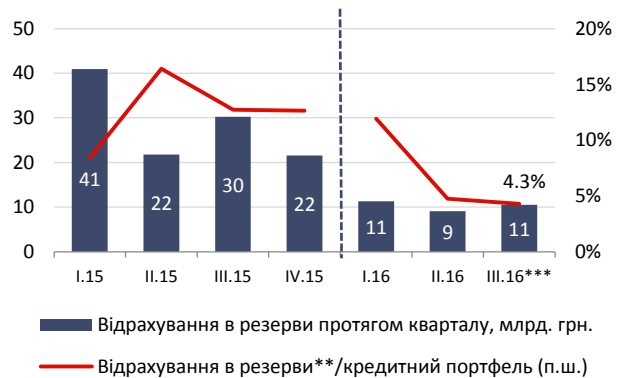
*Операційні доходи та операційна ефективність банків***

* CIR (Cost-to-Income Ratio) – співвідношення операційних витрат до операційних доходів; ** у відповідному кварталі; *** за два місяці III кварталу.

Обсяги дорезервування за кредитними операціями суттєво нижчі (4.3%), ніж у минулому році (12.6%).

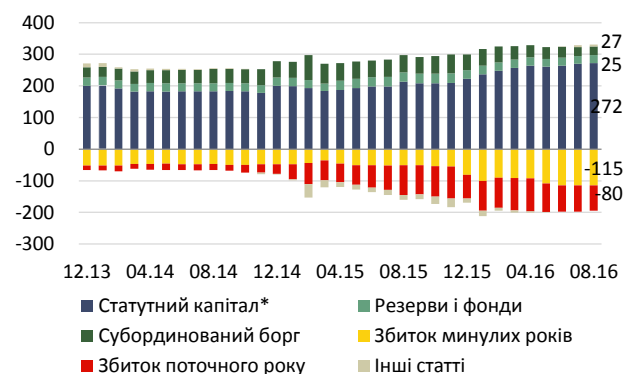
*Рівень резервування**

* співвідношення відрахувань до резервів до кредитного портфелю банків; ** приведені до річних значень; *** за два місяці III кварталу.

Статутний капітал зріс на 49.7 млрд. грн., або 22.3%, тиск збитків на регулятивний капітал зменшився.

Структура регулятивного капіталу банків, млрд. грн.

* Включає зареєстрований та незареєстрований статутний капітал.

Примітки:

Джерело інформації - Національний банк України, якщо не зазначено інше.

Набір банків – платоспроможні на кожну звітну дату, якщо не зазначено інше.

Групи банків виділено станом на 01.01.2016 року відповідно до рішення [Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду \(оверсайту\) платіжних систем від 31 грудня 2015 року № 657](#).

Дані наведено без урахування нарахованих відсотків на кінець періоду (місяць, квартал, рік), якщо не зазначено інше.

Сума компонентів може не збігатися із підсумковою сумою внаслідок округлення даних.

Звітний період – січень-серпень 2016 року, якщо не зазначено інше.